

УДК 340.15

Валентина Віталіївна МОСКАЛЮК,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-17-4 ХНУВС*Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Чалий Ю. І.***КАТЕГОРІЯ «ВОЛОДІННЯ» У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ
ТА СУЧАСНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ**

1. Цінність розгляду правового інституту «володіння» за вимогами римського приватного права полягає в тому, що дана правова конструкція зберегла свій вигляд й до наших часів. Порівняння того, як розумілося володіння римськими юристами та того, як воно конструється українським законодавцем, дозволяє для юриста-початківця прослідкувати етапи становлення даного інституту. Подібний порівняльний аналіз має не тільки пізнавальне значення. Висновки вказаної аналітичної роботи дозволяють виявити позитивні та негативні сторони побудування володіння в античну епоху та за редакцією сучасного законодавства.

2. У джерелах римського приватного права володіння позначається латинським терміном *possessio* (походить від *potis sedeo* – «сиджу як господар»). Виникло *possessio* через потребу надання захисту фактам захоплення суб'єктами земельних ділянок, що раніше нікому не належали. Така потреба пояснюється тим, що необхідно було юридично припинити свавілля, пов'язане з нескінченними випадками відбирання землі одними особами в інших. З цього, римські юристи сформулювали принцип, у відповідність з яким правовому захисту (у вигляді інтердикту) підлягали інтереси володільців, які першими посідали на земельній ділянці: «хто раніше, той більш сильний у праві». Але захисту підлягав не будь-який випадок володіння. Власне *possessio* утворювалося двома обставинами: об'єктивною, а саме – фактичним знаходженням речі в особи (*corpus possessionis*), та суб'єктивною – наміром особи володіти річчю для себе (*animus possidendi*). Просте знаходження речі в особи без наявності *animus possidendi* не підлягало правовому захисту. Таке володіння термінологічно позначали словом *detentio*.

3. Вимоги сучасного цивільного законодавства України володіння позначають словосполученням «право володіння чужим майном», чим встановлюються принципи відмінності такого володіння, у порівнянні з редакцією цього інституту за правом Риму (ст. 397-399 ЦК України). Тобто, володільець тепер має усвідомлювати, що він володіє чужою річчю (відсутній намір володіти річчю тільки для себе – *animus possidendi*). Причому, підставами виникнення права володіння може бути факт укладення договору, в тому числі – з власником речі, про передання володільцеві даної речі чи інші підстави, визначені законом (ст. 398 ЦК України). Отже, тепер володіння виникає не з «факту», а з «права», що перетворює його на різновид речових прав, прав на чужі речі.

4. Описана трансформація володіння утворює деякі практичні проблеми, в тому числі створює небезпеку виникнення конкуренції позовів. По-перше, для можливості захисту інтересів володільця, він тепер має передусім довести наявність у нього правової підставності знаходження чужої речі. По-друге, виникає питання про вид позову. Це має бути зобов'язальний чи, навпаки, речовий позов? Відповіді на це запитання законодавець не надає.

Одержано 17.04.2018

УДК 347.441

Вікторія Ігорівна ІЛЛАРІОНОВА,
студентка групи Ф-6-ПЗдср-16-3 ХНУВС*Науковий керівник: доцент кафедри цивільного права та процесу
факультету № 6 ХНУВС кандидат юридичних наук Вакулович Е. В.***ОКРЕМІ АСПЕКТИ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ**

Виникнення договірних відносин можливе за наявності двох умов: по-перше, досягнення сторонами згоди щодо істотних умов договору, по-друге, надання згоді належної форми, якщо це необхідно за чинним законодавством або за волевиявленням сторін.

Відповідно до ч. 1 ст. 638 Цивільного кодексу України договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Отже, цивільно-правовий договір є такою правовою формою, в якій втілюється узгоджене волевиявлення сторін. За вказаним правилом договір не може вважатися укладеним, якщо сторони в належній формі не досягли згоди з усіх істотних умов договору.

Дискусія стосовно розмежування недійсних та неукладених договорів існувала ще до прийняття чинного Цивільного кодексу України і на сьогоднішній день це питання не можна вважати закритим. Підставою виникнення проблеми стало різне застосування судами України норм цивільного законодавства про визнання договорів недійсними та неукладеними. Різне застосування полягало в тому, що фактично відбувалося ототожнення неукладеного та недійсного договорів. Зокрема, при прийнятті рішень про визнання договору недійсним головним чинником зазначалась відсутність в договорі всіх необхідних істотних умов, що насправді є підставою для визнання договору неукладеним відповідно до ч. 1 ст. 638 Цивільного кодексу України. Вбачається, що така мотивація є помилковою, оскільки неможливо визнати недійсним такий договір, щодо якого сторони не дійшли згоди за всіма істотними умовами, в силу чого він має вважатися неукладеним. А стосовно встановлення факту недійсності договору слід керуватись виключно правилами, передбаченими у ст. 215 Цивільного кодексу України.

Також, стосовно неукладених договорів правильним уявляється не визнання їх такими, а встановлення факту неукладення договору.